

„Te szép platános út”
A Stefánia 150 éve
A Samodai József Zuglói Helytörténeti
Műhely kiállítása

Mottó: „Stefánia út! Boldog, játékos útja egy boldog ifjú városnak!” Farkas Imre

Koncepció, szöveg: Majkó Zsuzsanna

Közreműködő: Harsánné Nagy Marianna

Képek forrása: Fortepan.hu, FSZEK Budapest Gyűjtemény, Samodai József Zuglói
Helytörténeti Műhely, Szántó András

A Stefánia út születése

„Pestnek, a bennszülött Pestnek voltaképpen a Stefánia út jelenti a város ifjúságát, amikor egy egész ország forró szerelme, lobbanékonysága, ragaszkodása igyekezett azon, hogy a fővárost minden képzelhető ékességgel elárassza.”

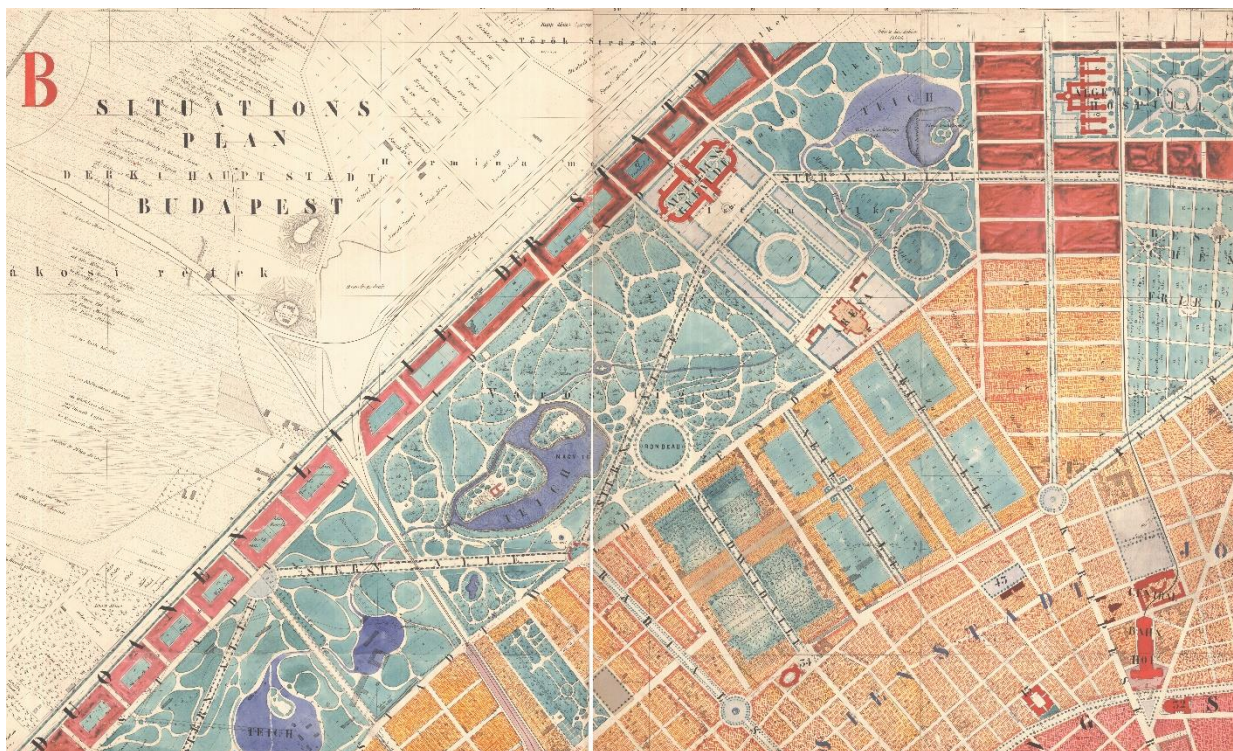
Krúdy Gyula

A Stefánia út egy időben született Budapesttel, és több mint fél évszázadon át egyet jelentett az eleganciával, a könnyedséggel, a gazdagsággal. Az utókor számára a gondtalan élet, a boldog békeidők fővárosi jelképévé nemesedett.

Létrejött szorosan összefüggött a Városliget bővítési terveivel. A 19. század második felére a közpark már olyan népszerűvé és zsúfolttá vált, hogy a Közmunkatanács 1871-ben tervbe vette egy új Városliget kialakítását a városi homokbánya - a mai Puskás Aréna - területén. A két Városligetet – a régit és az újat – egy pompás alléval kívánták összekötni, melynek a tervezőasztalon a Corsó út nevet adták. Az új út tervezett nyomvonalába estek Cséry Lajos földbirtokos telkei és svájci típusú mintatehenészete, amelyet egyre inkább körülött a világvárossá fejlődő Budapest.

Végül a két fél között egyezés született: Cséry átengedte a mai istvánmezei villanegyed helyén húzódó területet, cserébe a főváros a Corsó út mentén mért ki számára házhelyeket. Az elegáns út megépítése 1873-ban megkezdődött, és a tervezett új Városliget fásítását is megkezdték már, amikor a Szapáry, Keglevich, Károlyi grófok nevével fémjelzett Pesti Lovaregylet szemet vetett a területre.

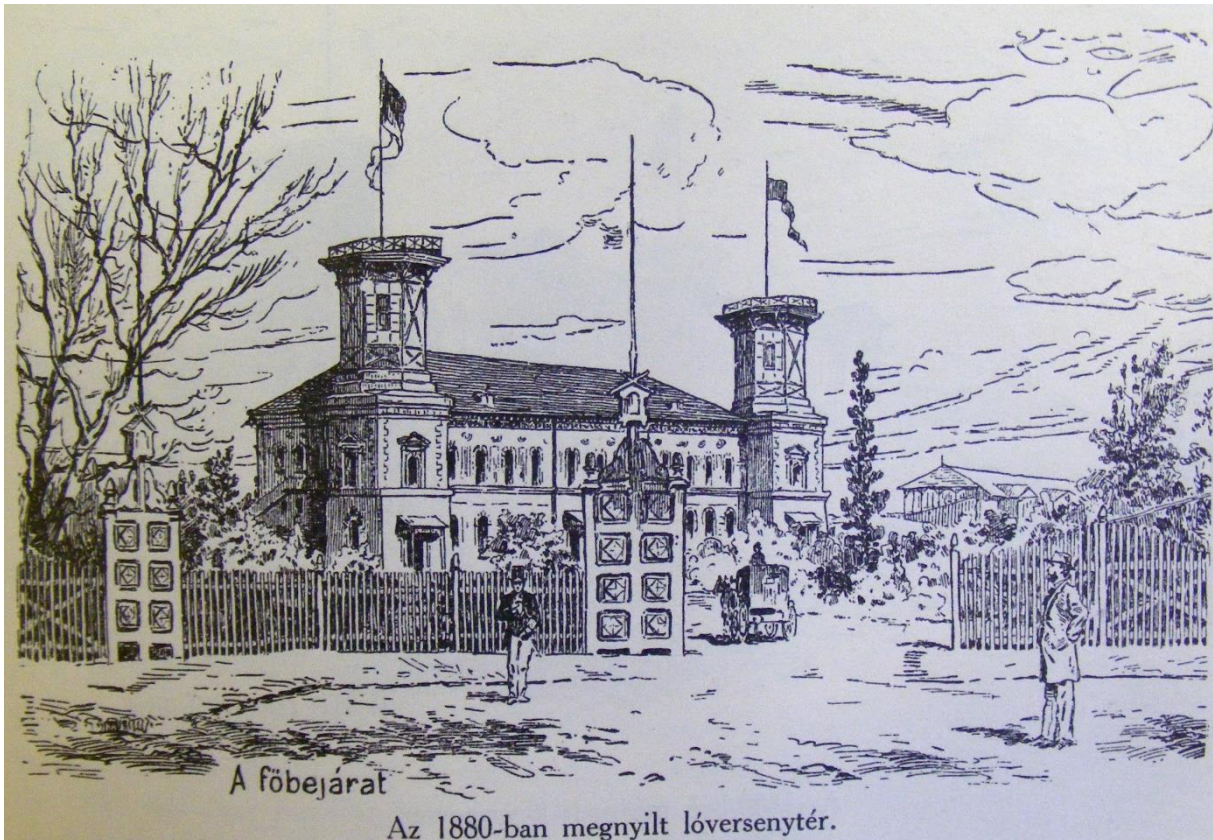

Az új Városliget soha nem készült el, helyére a lóversenypálya került. A fiatal fővároshoz méltó, díszes sétaút azonban megépült, és rövid időn belül Budapest legfelkapottabb korzójává vált. Rudolf trónörökös fiatal hitvesének, Stefánia belga királyi hercegnőnek a nevét 1880-ban vette fel.

A pesti lóversenypálya

„Lehetetlen elfogódás nélkül visszagondolni arra, hogy a kies városligeti pálya mit jelentett Pestnek. A tavaszi élet a májusi Király-díjjal ért véget. Szebbnél szebb pesti fiákerek vonultak fel, és aki csak valamit számított el nem maradhatott a pesti gyepről. Itt adott találkozót egymásnak egész Budapest. A Nemzeti Kaszinó teljes számmal volt képviselve, de nem hiányzott a pénzarisztokrácia sem, fölvonult a pesti művész és mondainvilág, hogy nemes passziójának hódolhasson. A legszebb és legelegánsabb asszonyok jelentek meg, s a Király-díj előtt hosszú ideig a pesti női szabók csak erre a napra dolgoztak.”

Fehér Dezső

1876-ban a Pesti Lovaregylet, amelynek tagjai között számos arisztokrata főnemeset találunk, egy nemzetközi versenyek lebonyolítására is alkalmas pályának keresett helyet. A főváros által először felajánlott lóportárdűlői, valaha a hadsereg által használt telek árát azonban sokallották, így választásuk a tervezett új Városliget területére esett. Mivel ott a parkosítás lassan haladt és nagy anyagi terhet rótt a fővárosra, a városatyáknak kapóra jött a befolyásos szervezet lobbizása. A tárgyalások végeztével Budapest lemondott az új Liget kialakításáról, a területet pedig 45 évre bérbe adták a lóversenyeket szervező egyesület számára. Ez a döntés hosszú időre

meghatározta a Stefánia út használatát: főleg a versenynapokon tömött sorban vonultak el a díszes fogatok a kíváncsi nézelődők szeme előtt.

Az első versenyt 1880-ban rendezték az elnyújtott ellipszis alakú, másfél kilométer hosszú pályán. Külön akadálypályát is építettek vizesárkokkal. A versenytér északnyugati oldalán a két tribünt helyezték el – az első osztályút a magas rangú vendégeknek, a másodosztályút a köznépnek. Mindkettőt Feszty Adolf építész tervezte. A pálya 37 évig működött, végül 1918-ban szüntették meg. 1919-ben a Tanácskormány a területet bérbe adta egy termelészövetkezetnek, akik felszántották és bevetették krumplival.

A Stefánia korzó I.

„Egy séta a Stefánia úton Párisba varázsolja az embert; a szép asszonyok és lányok, az elegáns urak, a pompás toillettek, az egymást kergető gyönyörű fogatok a zöld lombok keretében elragadó látványt nyújtanak. Megvan minden, ami nagyvárosi képhez szükséges: mágnások, pénzarisztokraták, feszítő uracsok és hölgyek; divatosan felöltözött kétes egzisztenciák; gazdagság és a gazdagság fényében sütkérező úrhatnamság”

Szokolay Kornél

A Stefánia utat úgy alakították ki, hogy a lóversenyre érkező tömeg zavartalanul közelíthesse meg a pályát. A hármasszoros úton a gyalogosoknak, a hátszoroson közlekedőknek és a fogatoknak is kiépítettek egy-egy sávot. Az elegáns sétány az 1880-as évekre kocsi-korzó és a fővárosi társasági élet egyik legfelkapottabb helye lett. Használatát különféle rendeletekkel szabályozták: előbb az áruszállító szekereket, majd a halottaskocsikat, végül a kerékpárokat és 1918-tól a benzinüzemű autókat is kitiltották a korszoról.

Stefániázni, azaz a Stefánián végighajtatni egy díszes fogaton státuszsimbólumnak, a gondtalan élet, a jómód fokmérőjének számított. Ferenc József, aki maga is többször ellátogatott a Stefániára kétlovas fogaton hajtatott, szemben a magyar főnemeseikkel, akiknél a négy-hat-, sőt hétfogatú kocsi sem volt ritkaság. A fogatok a víztorony és a mai Hősök tere helyén álló artézi kút között tettek több kört az út két oldalán bámuló közönség előtt, akik itt igyekeztek ellesni az előkelőségek öltözködési, viselkedési mintáit.

A Stefánián mindenkivel lehetett találkozni, aki a korabeli Budapesten számított. Gyakran hajtatott ki Esterházy Miklós gazdagon díszített négyfogatúján, Cziráky gróf kocsijában Pálmay Ilkával, a kor ünnepest primadonnájával, Atzél Béla báró, a Park Klub megálmodója és Krausz Simon bankár és életművész, Pest népszerű Simije.

A Stefánia korzó II.

„Sehol a világon nem szoktak oly sebesen hajtani, mint minálunk Budapesten, a Stefánia-úton. Aki már odamegy, az ne menjen gyalog. Az az út a kocsikázó Budapesté. Az előkelő istállók nevelései szédítő gyorsasággal ragadják tova az illatos komtesszket s a folytonosan unatkozó urakat. Valóságos kocsiverseny járja odakint. A széles úton vasszékekről nézi a gyalog élvező Budapest a robogó Budapestet.”

Körösi László

A Stefánia út használata érdekes napi ritmus szerint zajlott a békebeli Budapesten. Reggel és kora délelőtt érkeztek a padon olvasgató idősek, vizsgára készülő diákok, és a környéken lakó gyerekek nevelőnőikkel. Néha kimerészkedett egy-egy szégyenlős, nem túl gyakorlott lovas is. Kora délután megjelentek az első kocsik, majd négy óra körül a fiatal dzsentrik jöttek fogataikban egy-egy fényes karierről álmodó ifjú színésznővel. Ilyenkor gyalogosnak átkelni az út egyik oldaláról a másikra, komoly kockázatot jelentett. A Stefánia éjjel sem aludt: diszkréten összebújó szerelmespárok hajtattak ki fiákeren a Víztoronyhoz, hajnaltájt pedig az egész esti tivornyázást

megkoronázó, pezsgőző társaságok száguldoztak fel-alá – a környékbeli villatulajdonosok nem kis bosszúságára.

Az út két oldalán felállított székeken 5 krajcár leperkálása után foglalhatott helyet a bámézkodó közönség, azok akiknek fiákkerre, pláne saját kocsira nem tellett, csak nézelődni, pletykálkodni jártak a Stefániára. A székek Buchwald Sándor vasbútorgyáros tulajdonában voltak, aki a főváros engedélyével, a népszerű korzókon díjat szedett az üldögélésért. Ugyanakkor a városatyák arra is kötelezték Buchwaldot, hogy néhány ingyenesen használható padot is helyezzen ki a Stefániára. Ezeket a népnyelv potyapadoknak nevezte, és igen nagy volt a keletjük a szegényebbek körében.

A pesti fiákeres

„Fiákeres volt valaha minden valamirevaló ember. De akkor még más világ volt. A fiákeresnek nem csak azt kellett tudni, hogy merre van a Bazilika, hanem azt is tudtuk mi, hol vannak a rejtek kiskorcsmák Budán, a ligetben, ahol reggel lehetett folytatni az éjszaka kezdett mulatságot.”

Krúdy Gyula

A békebeli Stefánia út képéhez elválaszthatatlanul hozzátartozott a sebesen száguldó bérkocsi, a fiáker. Az arisztokrácia a saját fogatain járt, akinek erre nem futotta, az vette igénybe a fiákert. Pest-Budán 1827-ben vált iparendéellyel űzhető tevékenységgé a bérkocsi üzemeltetés. A fiákereket megszámozták, a századfordulón mintegy 500 közlekedett a fővárosban. A hajtást rendeletekkel szabályozták, mégis sok volt a panasz a fiákeresekre: gyorsajtás, fuvarmegtagadás, goromba viselkedés.

A pesti fiákeres a Stefánián bécsi mintára öltözködött, felöltőjéhez sárga mellényt, pepita nadrágot és kissé félrechapott keménykalapot viselt, gomblyukában margaréta virított. Tavasztól őszig a Stefánia úton, a kocsikorzón rótták a köröket. Száguldva mentek a víztoronyig, Müller Karcsi - maga is régi fiákeres - kocsmájáig, ott megfordultak, és lépésben haladtak el a báméskodó közönség előtt. Taxaméter csak 1898-tól volt a fiakereken, addig a viteldíj alku és rengeteg vita tárgya volt. A fuvarok közti szünetekben, a standon általában huszonegyezéssel múltatták az időt. A századfordulón divatba jött a gumikerekű, csendesen suhanó fiáker, a slágerben is megénekelt gumirádlis. Legendás pesti fiákeres volt Wampetich Ferenc, Lutziánovits Ferenc, Müller Karcsi, Stern Árpád vagy Schneider Bandi, aki Tisza Kálmánt fuvarozta. Az autó és a taxi elterjedésével eltűntek a városok utcáiról, emléküket már csak a józsefvárosi Bérkocsis utca elnevezése őrzi.

A városligeti szakasz

„A Stefánia út a Városliget centruma. A nagy nép kerüli, mert nem mulat rajta, a középosztály és az arisztokrácia ellenben egyenesen ennek az útnak kedvéért mennek a ligetbe. Máshol a sétálás multság, itt művészet. Valóságos koncertsétálás. Testté vált zene, mozgó szépségalbum, eleven adattár, amely azt bizonyítja, hogy az úristennek jó ízlése volt, mikor hazánkat bokrétának tűzte a kalapja mellé.”

Gerő Ödön

A Stefánia út Városliget és Lóversenypálya közötti szakasza 1882-re elkészült. A Városligetbe tervezett Országos Általános Kiállításra készülve a Közmunkatanács úgy döntött, az utat a közparkon belül is kiépíti. A cél az volt, hogy az Andrássy úton végighajtó király, a trónörökös és népes kíséretük díszes fogataikkal egy elegáns útvonalon érhessék el a kiállítás megnyitójának helyszínét, a Királypavilont.

A városligeti szakasz kiépülése után az addig nívós korzónak és a Liget bejáratának számító Rondó – a Városligeti fasorral szemben álló kör alakú, gyepes térség – elvesztette jelentőségét. Az úri közönség a Stefánia útra tódult, ahol a mai Hősök tere mögött ekkor már állt Lechner Ödön egzotikus szépségű korcsolyapavilonja, 1885-re pedig elkészült a Múcsarnok, a mai Millennium Háza is. Az évek folyamán a Stefánia lett a legfelkapottabb fővárosi korzó. Lóversenynapokon, a futamok után szokás volt a Gerbeaud cukrászda nyári pavilonjában teázni, vagy a szemben lévő Kolegerszky kioszk árnyas kertjében, cigányzene mellett vacsorázni.

STEFÁNIA PALOTA

„Atzél bárónak sehogy sem tetszett, hogy beköszöntvén a nyár, egymagában fújta a füstöt a Nemzeti Kaszinó flandriai tapétái felé, de ugyancsak nagyokat ásíthatott, ha kedve kerekedett átballagni a szomszédos Gentry Kaszinóba. Az utcán se találkozott mással, legfeljebb Podmaniczky Frigyes báróval, akinek egyik nevezetessége volt, hogy kánikulában sem mozdult ki Pestről. A báró akkor gondolta ki a Park Klub tervét, amelyet a Stefánia úton valóban fel is épített a nyáron is Pesten fürdőző high life szórakozására.”

Krúdy Gyula

Az arisztokrácia zártkörű nyári kaszinójaként nyílt meg 1895-ben Park Klub néven. Az ötletgazda báró Atzél Béla, a korabeli Pest társasági életének központi alakja, a neobarokk stílusú palota tervezője a főúri körök kedvelt építész, Meinig Artúr volt. A klub alapszabálya szerint célja a „magyar társadalom művelt osztályainak kellemes érintkezési központot nyújtani, kizárván testületi működésének köréből minden politikai vagy felekezeti jellegű tevékenységet.” Mintája az angol klubélet volt, de a Park Klubban hölgyek is tagok lehettek. A tagfelvételtől a választmány titkos szavazással döntött.

Tánc terem, külön férfi és női szalon, könyvtár és dohányzószoba is volt az épületben, a fényűző berendezést maga Atzél báró rendelte meg Londonból. A palotát 4000 négyszögöles angol kert övezte, melyben egy kisebb tó, mesterséges barlang és vízesés is helyet kapott. Bálakat, ötórás teákat, partykat, diplomáciai fogadásokat rendeztek, a kertben tenispályákat alakítottak ki. 1945 után a Honvédelmi Minisztérium kezelésébe került.

Földtani Intézet

1867 után sorra alakultak Magyarországon a tudományos társaságok. 1869-ben a fellendülő ipar és bányászat számára szükséges földtani kutatások szervezésére jött létre a Magyar Királyi Földtani Intézet. 1895-ben a Földművelésügyi Minisztérium úgy döntött, az intézetnek saját épületet emeltet. A főváros a II. kerületi Margit körút melletti Klemm-féle telket ajánlotta fel erre a célra, ám az építkezést hatalmas összeggel, 50 000 forinttal támogató Semsey Andor ragaszkodott a pesti oldalhoz. 1896-ban a városatyák a Stefánia úton, a lóversenypálya szomszédságában jelölték ki a Földtani Intézet épületének helyét.

A tervezésre meghirdetett pályázatra 14 jeligés pályamű érkezett: a győztes „Versenyezve haladunk” című jelige mögött a pályája csúcsán járó Lechner Ödön rejtőzött. A Földtani Intézet monumentális palotája másfél év alatt, 1899-re készült el. A Lechner legérettebb épületeként számon tartott, a magyar szecesszió csúcsát jelentő palotát a letisztult tömegformálás mellett a Zsolnay gyárban készült kék mázas cserepes tető teszi egyedivé. Lechnerre jellemző módon ez az épület is magán hordozza funkciójának jelképeit: a homlokzati majolika díszek öslényeket mintáznak, a főkapu felett pedig helyet kapott a geológusok kalapácsot és a bányászéket formázó jelképe.

Gondolta volna?

A Stefánia út a főváros egyik legtöbbször átnevezett közterülete. Születésekor, 1878-ban Corsó út volt, majd 1880-ban felvette Rudolf trónörökös feleségének, Stefánia belga hercegnőnek a keresztnevét. 1918-ban, a Károlyi kormány Árpád úttá keresztelte át, a Tanácskormány bukása után röviddel visszakapta a Stefánia nevet. 1945-ben a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnöke, Vorosilov marsall lett a névadó, majd az ő 1961-es Szovjetunióbeli bukása után a Népstadion nevét vette fel az út. Városligeten belüli szakaszát a meggyilkolt svéd miniszterelnökről, Olof Palméról nevezték el.

A magyar filmtörténet első fantasztikus, időutazásos tematikájú némafilmjét 1914-ben a Stefánia úton forgatták. A háromszáz éves ember című 50 perces film forgatókönyvét Bródy Sándor és Nagy Endre írta, a főbb szerepeket pedig fiatal arisztokraták játszották. Andrassy Katinka, a későbbi Károlyi Mihályné és Batthyány Gyula a sikeres festőművész mellett feltűnnek a vásznon a Csáky és a Wenckheim család tagjai is. A vetítések bevételét a Poliklinika és a magyar repülés ügyének támogatására ajánlották fel.

A Stefánián, az Egressy útnál 1880-ban épült fel az 1000 köbméteres víztorony, amely az istvánmezei villanegyed vízellátását volt hivatva megoldani. Eredetileg azt tervezték, hogy a Városligeti tó posványosodó vizét is innen fogják pótolni, az ehhez szükséges vezeték azonban nem épült meg. A víztornyot a Népstadion építésekor bontották le.

1935-ben futóversenyt rendeztek a Stefánián mozgó utcai hírlapárosoknak, azaz rikkancsoknak. Az egy kilométeres távot nyolc kilós újságcsomaggal a kézben kellett teljesíteni. A versenyen 250 fővárosi rikkancs indult, az első helyezést Király Béla, a 8 órás újság alkalmazottja érte el.

A Népstadion

A Stefánia út az I. világháború után fokozatosan elvesztette régi fényét, az 1930-as években a felső társadalmi osztályok lakhelyül inkább a budai hegyvidéket választották. Ehhez nem kis mértékben járult hozzá, hogy eltűntek az utcákról a fiákeres, valamint, hogy az elhagyatott régi lóversenypálya területén spontán nyomornegyed, ahogy akkoriban hívták szükségtelep épült fel barakkalakúakkal.

Kézenfekvő volt, hogy az új Nemzeti Sporttelep helyéül ezt a kihasználatlan területet jelöljék ki. A stadiont, uszodát, szállodát is magában foglaló tervezett sportkomplexumból a II. világháború előtt csak a Nemzeti Sportcsarnok készült el. A Gazdasági Főtanács 1948-ban döntött az építkezés folytatásáról, azaz a Népstadion megépítéséről. Az első kapavágást 1948. július 13-án Tildy Zoltán köztársasági elnök tette meg.

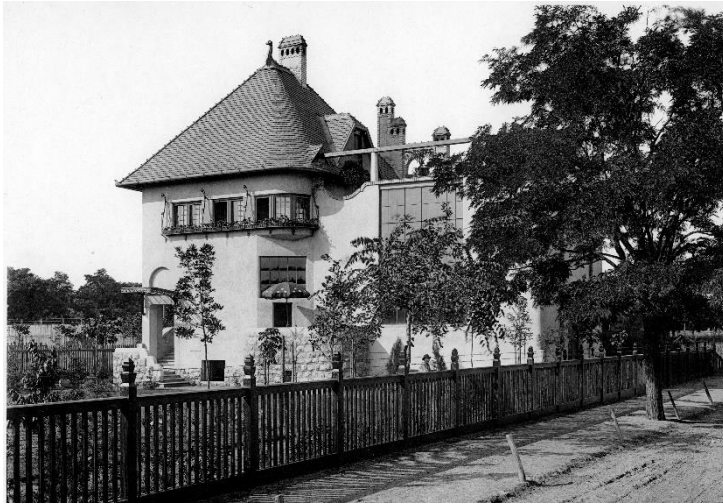
A stadion terveit - amelyet az évek során többször átdolgoztak - az Állami Építéstudományi Intézet munkatársai ifj. Dávid Károly, Juhász Jenő és Kiss Ferenc készítették. A 70 000 nézőt befogadó létesítmény még nem volt teljesen kész, amikor 1953. augusztus 20-án átadták.

A lelátó felső karéja csonkán maradt, nem volt világítása, és a környék tereprendezése is hátra volt még. Az évek során többször tervezték a stadion bővítését, végül lebontották. Helyén nyílt meg 2019-ben a Puskás Aréna.

Villák a Stefánián

Stefánia út 20. – Ligeti Miklós műteremlakása

Ligeti, az egyik legkedveltebb fővárosi szobor, Anonymus alkotója 1903-ban vásárolta meg a Stefánia úti telket. Villája 1906-ra készült el Bálint Zoltán és Jámbor Lajos tervei alapján. A szobrász, akinek előtte a Várkert bazárban volt műterme, korának egyik legtehetségesebb, legfoglalkoztatottabb művésze volt, ekkoriban éppen Rudolf trónörökös

városligeti szobrán dolgozott. 1945 után a villába Kisfaludy Strobl Zsigmond költözött, aki haláláig élt itt. Egyik legnépszerűbb szobra, az Íjász a Stefánia út elején, a Műjégy pályánál áll.

Stefánia út 26.

1903-ban épült Czigler Győző tervei alapján, az építető Hevesi Ödön a Pesti Hazai Takarékpénztár igazgatója volt. Az épületet az özvegytől vásárolta meg 1923-ban Krausz Simon bankár, életművész, az első (és utolsó) budapesti bikaviadal szervezője, a fővárosi társasági élet közkedvelt Simije. Krausz, aki ekkoriban az IBUSZ rt vezérigazgatója volt, rendszeresen feltűnt a Stefánia úton kétlovas fogatán.

Stefánia út 32.

Schweiger Gyula fővárosi műépítész 1888-ban vásárolta meg a Stefánia út-Thököly út sarkán álló telket, amelyre 1889-ben felépítette saját tervezésű nyaralóvilláját. A háromszintes épület üvegfestő munkáit Róth Miksa készítette. 1915-ben a befolyásos Liget Klub Egylet költözött a villába, amelyet Hegedüs Ármin tervei alapján átépítettek. Az épületet 1936-ban lebontották, a telken álló modern ház, amelyben valaha a legendás Napsugár presszó működött 1943-ban kapott építési engedélyt.

Stefánia út 63.

Az 1910-es években épült kétemeletes bérvillában működött a Turnovszky-féle bentlakásos leányotthon és iskola 1915-18 között. Az iskolai órák egy részét a hatalmas, 2500 négyzetméteres árnyas kertben tartották. 1926-ban az épületet megvásárolta Törzs Jenő, a kor rendkívül népszerű film-és színpadi színésze, a Meseautó című kasszasiker Szűcs János vezérigazgatója. Törzs feleségével, Forrai Rózsi színésznővel és három gyermekével költözött a házba, és büszke volt arra, hogy övék a legszebb kert a Stefánián. 1927-ben Törzs Jenő Kozma Lajos építészt bízta meg az épület átépítésével.

Stefánia út 65.

Kálmán Sándor a Fabank rt vezérigazgatója 1923-ban vásárolta meg a telket Blau Mórtól. Az épület terveinek elkészítésével az építész-
iparművész Kozma Lajost bízta meg, aki a belső berendezésért is felelt. Az egyemeletes neobarokk villa 1925-re készült el, előterét ruskicai márvánnyal burkolták, a lakószobák mellett szalon, úriszoba, dohányzó és egy télikert is helyet kapott az épületben. Az államosítás után diplomáciai épületként hasznosították.

Stefánia út 71.

A hatalmas bérvillát Kovács Frigyes tervezte, 1927 - ben vette meg Dr Paupera Ferenc a Földhitel bank rt vezérigazgatója, aki feleségével, a kor legnépszerűbb színésznőjével, Bajor Gizivel költözött a villába. A bank csődje után, Paupera 1935-ben kénytelen volt megválni az épülettől. 1939-től a Schlachta Margit nevével fémjelzett Szociális Testvérek Társasága

bérelte az ingatlant, ide költöztették a Katolikus Női Szociális Képző névre hallgató iskolájukat, ahol a vidéki tanulók szállását is biztosítani tudták.

Stefánia út 77.

Novák András építő és iparművész saját részére tervezett villája 1925-ben épült fel. Az épületben - amelyet a tulajdonos Stefánia kiállítási palotának nevezett - bútórész és lakásművészeti kiállítást nyitott. A pompásan berendezett enteriőröket a fiatal Kisfaludi Strobl Zsigmond kisplasztikai színesítették. 1928-ban az épületbe a Szerb-Horvát-Szlovén királyság nagykövetsége költözött.

Stefánia út 91.

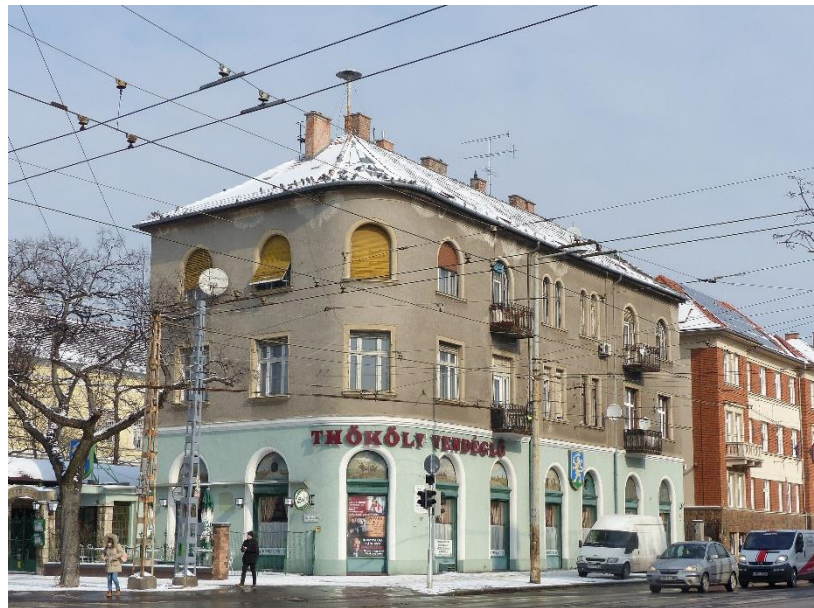
Az 1892-ben Röser Miklós magángimnáziuma számára emelt épületben a vészkorszakban a Szociális Testvérek Társasága Schlachta Margit rendfőnök vezetésével az üldözött zsidókat mentette. Mintegy ezer emberen segítettek, volt, akit bújttak, másoknak hamis papírokat szereztek. A rendházban talált menedéket többek között Heltai Jenő író,

Rusznay István orvosprofesszor, az MTA későbbi elnöke és Radnóti Miklósné Gyarmati Fanni.

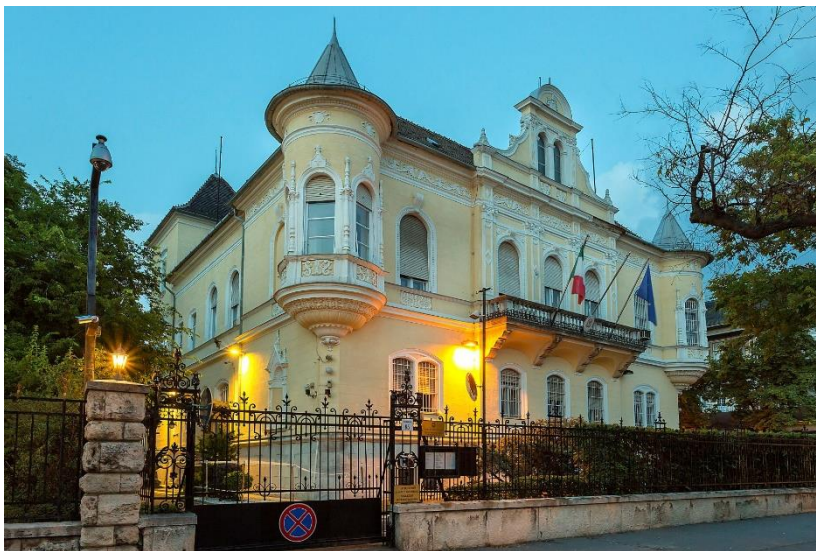
Stefánia út 93.

Az 1906-ban épült, a Klein fivérek Stefánia Korzó kávéházának, majd az 1960-as évektől a Thököly étteremnek is helyt adó épületet 1944 októberében a zuglói nyilas pártszolgálatosok foglalták el. A fegyveres csoport 1944. október 1. és 1945. január 1. között 200-300 embert – nagyrészt zsidókat – gyilkolt meg. Az utcáról vagy a csillagos házakból

összefogdosott áldozatokat megkínózták, sokakat az épület pincéjében, a Rákos-patak partján vagy a Stefánia úton végeztek ki.

Stefánia út 95.

A telket 1904-ben vásárolta meg Haggemacher Árpád a híres gőzmalomtulajdonos Haggemacher Henrik fia. Még ugyanebben az évben felkérte Pártos Gyulát, a Lechner Ödönnel közös irodát vivő építész egyemeletes háza megtervezésére. Haggemacher kérése az volt, hogy minden fényűzés mellőzésével

az épületben két rokon család számára egy nagyobb és egy kisebb lakást tervezzen. A lakóház mögött, a Jávor utcára néző oldalon hat ló elhelyezésére szolgáló istálló és kertészlak is készült. Az épületben 1950-től az Olasz Köztársaság követsége működik.

Stefánia út 111.

Zala György
szobrászművész
műtermes villája. Az
eredeti tervek
Lechner Ödön
készítette, 1899-ben
Bálint Zoltán és
Jámbor Lajos
kisebb
módosításokat
hajtott végre rajta.
A villa 1901-ben
készült el. A
központi fűtéssel és
belső felvonóval
felszerelt épületben
a lakoszobák mellett
helyet kapott
gipszöntő műhely,

boros pince, munkásszoba, könyvtár, szalon külön ruhatárral, fürdőszoba és
cselédszoba a padlástérben. Az Ajtósi Dürer sor felőli szárnyba egy monumentális, 16
méter belmagasságú műterem került. A sikeres szobrász 1915-ben megvált a villától,
az új tulajdonos 1940-ben a nagy műteremnek otthont adó részt lebontatta.

Gondolta volna?

Az eredetileg 1885-ben Műcsarnok céljaira emelt, ma Millennium Háza néven ismert épületben rendezték meg 1890-ben Magyarország első színháztörténeti kiállítását. 1894-ben átmenetileg a Várkert Bazárból ide költöztették a történelmi arcképcsarnokot, majd az Ezredéves Kiállítás ideje alatt Egészségügyi pavilon volt. Az épület nehezen találta meg a funkcióját, végül 1907-ben Fővárosi Múzeumként – a mai Budapesti Történeti Múzeum elődjeként - nyitott újra.

A tragikus sorsú, 31 évesen elhunyt Habsburg Rudolf trónörökösét egyszerű vadászöltözetben ábrázoló szobrot, Ligeti Miklós alkotását a Stefánia út mellett állították fel 1908-ban. Az avatáson megjelent az idős Ferenc József császár is. A II. világháború után, mint megannyi uralkodó szobrát, ezt is eltávolították. Előbb raktárban helyezték el, majd a nagyberekai állami gazdaság udvarára száműzték. Talapzatáról a nevet eltávolították, helyére „Vadász” feliratot véstek, így csak kevesen tudták, kit ábrázol valójában az alkotás. 1995-ben Zugló Önkormányzata eredeti helyén újra felállította.

1893-tól minden évben megrendezték a Stefánia úti Virágkorzót. Az ötletgazda a Park Klub megálmodója és első igazgatója, báró Atzél Béla volt. A rendezvényen több száz, virággal gazdagon feldíszített fogat vonult el az út két oldalán felállított tribünökön helyet foglaló közönség előtt. 1897-ben a felvonuláshoz csatlakoztak a fővárosi kerékpáros egyesületek is, 1924-ben pedig már feldíszített autók szolgáltatták a látványt. Az esemény bevételét minden évben jótékony célra ajánlották fel a szervezők.

A hajdani legendás Kolegerszky kioszk helyén, Weichinger Károly tervei alapján 1939-ben épült fel a Városliget állandó virágkiállítási épülete. Az Országos Kertészeti Egyesület által működtetett pavilonban a dísznövény-kiállítások mellett divatbemutatókat, fogadásokat is tartottak. A háború után egy ideig a Vígszínház díszletraktára volt, majd irodáknak adott helyet. 1972-ben lebontották, anyagát a Király-dombra építették.